

Landskap: *Blekinge*

Upptecknat av: *A. L. Hedenström*

Härad: *Bräkne*

Adress: *Karlshamn*

Socken: *Öjebult*

Berättat av: *Viktor Jönsson*

Uppteckningsår: *1926*

Född år *1890* i *Långsjömåla, Tingvåsa, Kongså.*

Uppteckningen rör	<i>Stenstugor</i>	<i>sid. 1.</i>
	<i>Bätsmansnamn</i>	<i>" 2</i>
	<i>Tjärbräming</i>	<i>" 3</i>
	<i>Tröskning</i>	<i>" 3-4</i>
	<i>Om får och sällskander</i>	<i>" 5</i>
	<i>Om linberedning</i>	<i>" 6-7.</i>
	<i>Ljusstämning.</i>	<i>" 8</i>
	<i>Ystning</i>	<i>" "</i>
	<i>Gravmajning m. m.</i>	<i>" 9-11</i>
	<i>Liksjuvning</i>	<i>" 12-14.</i>
	<i>Om lyfte</i>	<i>" 15-20.</i>
	<i>Klona. Husorm.</i>	<i>" 21.</i>
	<i>Sjukdomar och botemedel</i>	<i>" 22-23</i>

Skriv endast på denna sida!

29 sid.

Uppmärksamheten rör:

Mästerskytt	sid 23
Förvillad	" 24
Ljussken	" 25
"Förbä." (förebud.)	" 25-26
Ljro i graven	" 26-27.
Ljro i graven	" 27.
Trollen st. skogssnaran	" 28
Blomsterspråk	" 29
Falskhet	" 29.
Pigskipan i Brängaditen	" 29.

Henslugor.

De voro lika källare. Grovos in i en backe,
murades kring och täcktes med Torv. Ohäls-
samt att bo i dem. Gott om sådana i Belge-
net. Murarna stå ännu.

Inne i stugan kritades murarna
och figurerades med blått, och sedan
hade man "hängklä" på väggarna.

Båtsmansnamn.

Drill - Augusten = August Magnusson.
 Drill - Killa = Kerstin Nilsson
 Drill Johan = Johan Gummesson } systrar.
 Drill Ingar

Knäsa - Kallen

Drill och Knäs = båtsmansnamn.

Likasa Blank och Trala m. fl.

Båtsmännen fick ta sig vad namn som helst. De skulle ha sin julkost av bönderna i trakten.

Tjärbränning m. m.

Tjär-Johan drog bälq här förr.

Trätjara till fiskbåtar brände de på 4-5-6 Finnerar.
När de skulle bränna bara lite tjära, så tog de
en stor järngryta och fyllde den med hackad
kort ved (av furu eller stubb), 3-4 tum lång.

Packade det i grytan. Vände sedan upps och
ner på grytan och kölnade ovanpå, så rann
tjären ner i kärn under.

Repslagare till de grove repen. Bastareps
la de till höbågar.

Fröskning.

De började fröska kl. 1 på natten. Kl.
7-8 "darrsmål". Raffe lite tidigare 4-5 tiden.
Rågnmjölskringlor när de släppte. Vid "darr"
fick de i Småland uppiärmd polatisgröt o sill o kärn-
mjölk.

De var 3-4 när de försådes. Om de var tre, blev
det ojämnt. Det "haltade". När de var fyra, låt det stå.
"Det fattas en, - det fattas en -".

Slagförså användes. Här kallas den plejel
i Småland slaga.

En gammal förså finns kvar. Mij-
ligen hos Per Nilsson, Ultrasjömåla.

Belysning vid försåningen.

En s. k. "Lohund" användes till lyse på lo'en.

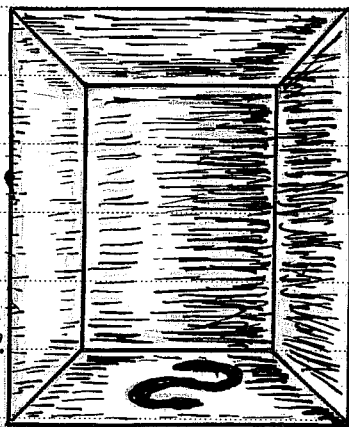
Kallas även "Fjärhund". (Se bild!)

Användes för 100 år sen, kanske äldre.

Bestod av en omkr. 75 cm. hög trä-
lida, fastspikad på väggen. An-
vändes nu för redskap (hammare i pili).

Träns öster mellan repen och antänds.

Man fick fylla på ett par tre gånger
innan "daran". "Råle" gjorde det.

Lohund.

Omr får och vallhundar.

Man laud svavelpungor och krut på fåren. För att rädda ej skulle få dem. Krut går inget vilt på, för det laktar.

De hade 15-20 får för.

Ett soim hade de med för att skydda fåren. När räven kom, ställde fåren sig bredvid grisen. Grisen skrek.

Brille-Johan har varit vallpojke.

Vallhund hade de också. Gustav Lennström i Snälsberg hade en klok hund. Hunden gick med ett smörgåspaket i munnen på morgonen. När han kom fram, gav han mig paketet. Fills han skulle äta.

Han var arg på dem, som skrämdo fåren. Gick med fåren ett till en dag, ett annat en annan dag. Han var uppförd i familjerna. Men sedan blev fåren så många, så han kunde ej för dem och då ej rädda dem ensam.

Om linberedning.

Skara = bröta el. bräta, som fruntimmerna hade.

Fick man en bra krossare, var det lätt att skara.

3 galler i brätan, 2 galler i skaran. Knivar av bokshä.

Smugga = där linet lockades på stänger. Man illade m. björkve. 3 par vid ugnen. Var sitt par ute, en brytare och en skarare.

Brastusaren tog ut lockarna.

Den som vände hören på gallerna, lämnade ut till paron. Fruntimmeret fick gå efter locken & karlen.

Theodor Torsson i Belganet har möjligen varit en smuggla.

Allmän brytning vid smuggla, eljest bara vid en stästen.

Vid Hälleknult stäs är en lasta. Förrarna var ej öppna.

Man fick krypa på händerna & fötterna fram till ugnen.

Rökfiut nere vid gubnet. Längs innan hinst blev torrt, i det minst.

När en part var torrt, började de med en annan. 14 dar. Inderi innan allt var torrt. De tog ut och såg, om skärorna gick bort.

Blånatollar i spinnrocken. Tottaklynga, somliga av Talleklynga.
Toppastmstrarna fick sitta i spinnna för 20 öre om dan.

b

a

Skäddkales hos Olof Thorssons, Belgavet. (Gammalt kort.)
No 3 fr. v. = Fem bror Andersson, som meddelat ang. biskötsel.
J. höger skäddträd^{ar boke} inskription J. G. P. 1856 (= Torgrid
Gustafsdotter 1856) samt skäddstäl^(ovan.). (Tillhöra upp-tecken.)
Fem Hs farmans skäddträ. Från Barkarby endast på denna sida! Koppla av Birgitta Hilmarsson. L=65 cm B=10 cm.

Ljusstipning. De hade ljusformar, som de stöpte ljus i. Pöte el. porlingar användes i vardagslag i trälyktan i lagåren. Porlingarna stöptes av salzgrummet av grönarna (= grövorna) som blev över. Bleckformarna droppades i varmt vatten, så de släppte. Fätag = fätag användes. Antikljus smälare i övre änden.

Ustning. Man har droppor i stället för löp m. "Lepa" (= löp) för. De bästa ostarna med löp i. En del äter ej med löp i.

De tog magen, som den var, för och trättade ej ostmassan från magen. Nu får de bara det färra och grädde i. Tragare m. De får få mera löp m.

Gravmajning m.m.

"Stt maja el. maja för lik."

I Småland skär de granslet på hackelsverk smått. Här ha de hela granar. De sätter granorushor vid händerna (ett par mtr mellan var) med vitt och svart papper på.

I Småland lägga de dubbla rader (se bild!) i Blekinge enkla.

De steg upp vid 3-4 tiden på morgonen, på fruntimmer och karlar, och la riset. Ingen fick gå före majningen före liket. Skedde något sådant tydde det på "obildning."

Framför alla gårdar, som "kände" liket, la de gransris.

Omgen efter skulle de gå till kalasburet eller också skulle begravningföljet få förmåning med till gårdarna, som lägo släpmanst.

5288

Grönåsarig Jäms Lneband (gränsen t. Blekinge)

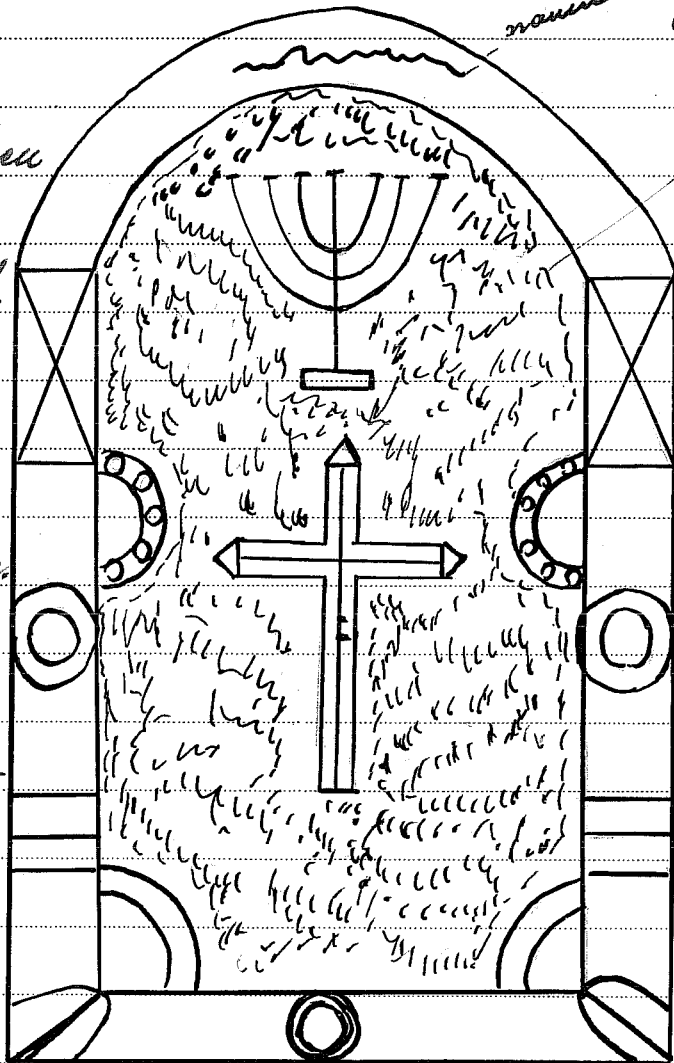
10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

namn Långsijömalv.

klipporis

Fotändan mot
gården, linsstaken
mot kyrkan till.
Närmet fri bohet.
Klipperis kring.
Korsset beströles
med krita eller
kalk. Vattenhållde.
först på risel
så att det fäste.
Blommor på som-
maren i kron-
sarna. Möder,
blå el. vita till
äldre, röda och

tefler teckn.
av V. Jönsson.

gredlinn till barn. Amars blommor av pappr, cräpe, snitta och vita.

Vid sorgbuxet sättes enar vid dörrarna. Likkamma-
ren i huset kläddes med lakan. Vintergrönt och bindsnoren
på väggarna. Andra blad användes på sommaren. Ris
på golvet och en en i varje hörn av rummet. Ett svart
kors av creppapper med vita krusade kanter sattes
upp på väggen över likets huvud.

Viktor Jönsson varit med att pynta likrum
många gånger. Somma ha lakan för frustren eller
fäktas ihop gardinerna med kuappnålar. Men man
kan ännu göra likkammaren ut. Man spänner då
lakan kring kypor, 3-4 alnar höga. Tak över. Annars
bara för fattigt folk 6 enar, 3 på var sida.

Gravriset i likkammaren för luktsens skull. En
rattenkittel med färsket gravris under kistan mot lik-
baket, så den ej skall vara så frängande. Har man
klockskall i kistan, så luktar det ej. Under spånen i
kistan! Hg. Det balsamerar liket. — Likkammaren skulle
den, som sjöng för liket och. Skriv endast på denna sida! bäarna vara.

Rävagubben sjöng för lik.

Olof Lindström, Grimsnåla, Rävagubben, sköt såvar.
Han kom vandrande med sin kaffekittel på
ryggen. Ville ej ligga inne. Han sjöng psalmer, så det
hördes långt väg, när han var spår, så han tyddes.
Han sjöngde för lik på senaste tiden. Han är
dörr nu. Det stod i tidningen om honom.

Det gör de än, sjunger för lik.

Om lillesjüngning och andra begravningsseremonier.

Fritjof Lennusson, Långasmåla, sjunger för lik.

Johan Belic i Rällehult Långsås.

F. Lennussons far läste, när kistan stod på bänkarna. Lick sedan
före kistan från huset till vagnen, som gick stå 30-40 m.
därifrån, och sjöng. 1/4 väg hördes det. Prästen och orga-
nisten mötte vid kyrkgårdarna, där de gjorde helt om och
böjades springa till graven. Nu jordfästes alla inne i kyrkan,
för bara de rika. Nu är det så i Långsås. Lennusson sjunger

och läser inne. Alla tycker inte, att det passar, att ha prästen med bland allmänheten.

En särskild vagn med förning, mat i brännvin, kördes före eller efter liktåget. Detta kör loss kördes till sockenstugan (kom. huset), och där dukades upp och bjöds, när det var slut och stängt i kyrkan. Kyrkväktaren och hans familj skulle vara med. Prästen också, om han hade tid.

Man hade hängklä i alla 6 handtagen på kistan, vita, 50 cm. breda. Tättiga bara 4 hängklä. Kyrkoräktmästaren tog reda på dem vid graven och hade dem med till sockenstugan. En i roten hade hängklän och himn fide låna dem. De tvättades och manglades till nästa vecka. Läs i handboken över locket, när de kördes upp. Om de släppte fel ställe, läste det sig, så de fide hoppa ner i graven. De skulle släppa dem, som är närmast.

Not 1.50 hjälps kyrkväktaren graven. Om de

ville, fick de själva göra det. För gjorde de det med
detsamma, när de vore kvar. Eljest ofta.

De begrav för mest på söndagarna. För ringde de
barn mot betalning vid kyrkan. På fredag för fint
folk barn, sedan allmänt även för fattigt folk. Mel-
lan 2-3 på fredagarna. Om det ringes, när de möter
dem, kostar det, om båda klockorna ska ringa.
En klocka blir klämtning. Själaringning: 9 klämt-
ningar för en äldre 80-90 åring, 7 klämtningar för
en 50-60 åring, 3 för barn. Vid klämtning håller
de henne i värmen (=klockan). Sedan ringes de riktigt
med bägge klockorna och svänger, så hon ringes dub-
belslag. Bing-väng-slag.

Alskings
Märkne skol.
Öfshult sn.
1936

5288

Ber. av Viktor Jönsson
f. 1890.

18

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Om Lyti.

Modern skulle ej stå i farstan i kyrkan, Lungbrändhet.
när klockan klämtade 12 gång. Då blev
barnen Lungbrända.

Botemedel: Modern skulle sedan gå med bar-
net till kyrkan en söndag. Kyrkvärdaren skulle
hålla barnet och modern med skulle hålla
barnet under klockan. (Kyrkv. Olofas far, Anders
Jönsson, har hjälpt många.) Sedan skulle
de röra vid klockan, så kläppen slo till.
Detta skulle sätta skräck i barnet. Modern
skulle med en kniv skrapa malen av klockan
och lägga i rätten och sedan hålla detta
i barnets öra. Barnet blev då botat med detta.

Modern fick ej hålla potatisrätten
genom örat på gytan. Barnet blev då Lungbrändt.

Modern fick ej Filla genom nyselbrak Lungbrändhet.

och blunda med det ena ögat. Då blev barnet snöggt.

Var barnet fött med lyte, var det obotligt bl! Lytet kunde komma lika många år efter födelsen som rehornna så, som modern hade gått med barnet, då hon blev skrämmd. Efter 40 år är man lytesfri.

Viktor Jönsson har själv haft lyte, genom att Varkakor i modern stån i regndropp. Varkakor över hela ansiktet. ansiktet. Sker la händerna på axlarna på mig. Det regnade från taket och rann vid spisen i huvudet på mig. Blev bra.

Ester Lobergs pojke fick en svart korr (= blod- Födelsemärken korr) i ansiktet. (Talesätt: Fick lebbamåla le, räcker korrarna, sin tar pölsorna ve!)

Hulda (= Viktors fru, Esters svägerska) botat honom. Hulda skulle få blodkorven. Ho skinnat träöver

modern i ansiktet. Lite efter födseln fick poj-
ken märke i ansiktet. Houlde Fo' lite av
"bottingen" och la i ratten och gav en droppe
åt pojken, som blev bra. (Jfr. uppteckn. eft. Osterberg.)

En kom in med 3 kattungar
i förklädet. Barnet fick 3 katter från
biörstet. Den skrämda modern tog sig för biörstet.
På det stället modern tar sig först blir
lyttat.

Viktor Jönsson hade under exercisen
en löjtnant, som hade en rätta i ansiktet.
Han hade opererats och ena ögat var borttaget.
Hade smalgöga. Hönshöft dittat i stället.
Men buvudet på rätten syntes tydligt. Här
som han grutsade, så det var så fint så.
Det var vid T 11, 3e kompaniet, Moheda 1912.

Petter Johan Danielssons son, Hjalmar, i

Långasjömåla (nu i Amerika) har en stark
fruntimmershand över ansiktet. Grå i van-
liga fall, men svart vid fylleri eller ilska.
När modern var i grossess, blev Frä osams i
stugan. De togo då en trepot av järn och
en plåt för att slåss. Modern la' handen
över ansiktet. Horn höll på att schimla.
På uppkom lytet.

Modern fick ej gå över glödande
kol. Då slog det opp illning. Det slo opp
var som helst.

När de va' med, när de slaktade och
såg, när grisen rakades på halsen, fick bar-
net "sirt" under halsen. Botemedel: Modern
skulle hålla unggen framslupa på grisen,
när han slaktades. Den fick skraka, så
brann den tydligt.

Illning

Luv.

Degskabb (= mjölkrem). Ungen skabbig över hela kroppen. När de bakte, fick de ej röra vid sig eller något djur, förän de klappat händerna i satten eller eld, eljest fick barnet degskabb.

Degskabb

När de slagit till dem m. leran, Lever-
när de slaktade fick barnet lervslag (svartblätt).^{och}

På samma sätt lungslag (ljusare).

lungslag.

Skräddare i Belgauet Håkansson kuler i ansiktet. Gumma i Urshult botat.

Sax i Hursören (=sjö). Första gången de hade slagangfall skulle kläderna klippas upp med sax. Saxen skulle kastas i sjön, och kläderna brännas upp. Sedan ger de dem av askan.

Slagangfall.

(Lihare i Tingryd. Båre Stanning. Finner)
Väglyte. Man skulle få sånt, som betsmann-

Väglyte.

kerk gick igenom (t. ex. juläpplen, bollar m.
hål i o. s. v.) som Fjyragods. Granbrustun
skulle lägga ut särskilda grejor (fläsk o. s. v.),
och sedan skulle modern få lite av
var sak och råga på betsmann, bränna det
och ge ungen.

Man skall få blod från person,
som skrämt dem (= modern), på sockerbit
och ge ^{barn} ungen.

Revoim. Om den, som brade rev- Revoim.
ormen mötte en, som aldrig sett sådan
fisk, skulle den senare spotta den sjukes
i aniktet 3 gånger och ingenting säga.
Då skulle revormen gå bort.

Klock gumma.

En kvinna i Westhult visste dem, vem som
såu en sak och var de fatt den; i kaffesump.
Var de rä', när de ble a' med saken också.
Men om fjuren så en peng eller knapp i
stället för Fjurgodset gick det inte. Då var det
som om han köpt det. Tidant var ar
"Fjurs elementer" (= Trolldom).

Om klocka gumman.

Fruentimmer stod och kände skär torsdags
morgon för att få tur. Så trodde de, att de Fog
mjölken från andra.

Husormar.

Viktor Jönsson hört talas om ormar i Ladugård.

Blekinge
Biskops
Ögönas
1936

5288

Mynt. A. L. Hågerström
Bor. Västman
f. 1890. i Pärnäs

22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Om sjukdomar och botemedel.

När de blev hastigt sjuka, skulle
de bita i stål.

"Skälet" brukade de skjuta bort.

"Villaplaskoté." 12 sorters villaplaskoté. Den
lätta sorten gick inte att skjuta bort
utan rigselring. De, som de sköt över, fick ej
siga något. De kastade t. ex. en "särkrake".
(Användes att kraka säd m. i vanliga fall) över
den sjuka och sa ngt. Sen släppte det onda.
Somliga brände krus och hade över den
sjuka på en tallrik eller en bräda

Engelska sjukarna lå de under stenar.

De huggde av bysijoren med en yx på den,
som hade landvärk.

Alma käringar kunde bota. De sa: "Jag huggar i huggar.
Jag huggar bort knären och knarren och senbrock.

Blåkinge

Bråthne

Öljefant 1936

5288

Appt. R. Edvardsson

Bo: Väst. Jönköping

Född 1890 i Långgöta, Fjällbo församling

23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En Mattsson (= kloke gubbe) sköt geurn
vichankar och vislering (= vigselring)

Värjmapton skulle de springa barfota
kring stugan så blero de ej "bosabeträ"

De kloke stände blod för. Kunde beta,
om de fick veta namnet och skrev upps det.

Ola Ring i Belgavet tog ben fr. kyrkogården.

Ben i Fjällbo, Rörström, betade, när
han fick veta, vad det var fråga om.

Kloke kunde också syna ut brunnssådro.

De hade en vigran i byborn man.

Mästerskytt.

Frider man på Fjälla var duktig att skjuta.

Han kunde skjuta vad villebråd han ville.

5288

Törvillad.

Viktor J. kände ej igen sitt eget hus.
en gång, utan vände och gick igen.

Johan Olausson blin gick vilse i
marken. Han vände kiojan, och sen hittade
han rätt igen.

24.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Blåbär
Bräcke
Öljehall
1936

5288

A. C. Hebrustam
Ber. Viktor Jönsson
född 1890 i Rättvik
i Rättviks församling
Köpa

25.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ljussken över nattgammals id. Rättvik

Viktor J. såg ljuss i form av mäniska. Den gick så snön yrde kring fötterna. Isen, där den gick, var bara nattgammal. Både Viktor och Hulda såg den. Vid bron mellan sjöarna kom den oss till mötes. 10 mtr. frammanför oss släcktes det. Ja sa: "Vi stanna te' lite, medan det går förbi." Släcktes då som en stormlykta.

"Förbå." (= förebud)

Lomma si sådant. Det är en varning. Jag har sett det många gånger. Jag har räknat om nätterna och Hulda med och sett sådant. Det var fint, liknat regnbågens färger, fint och klart. När man sagt något, har det försvunnit. Viktor blir ej räddad. Har aldrig sett ngt ensamt.

Det var en som dog härnär vid sjön. Ljunggren hette han. Han dog hastigt. Många år sen nu. Sed här att kalla en oskyld person Till, när någon dör. Natten före sig i ljus, som kom upp och lyste med ljus. Sedan kom "dottern" nästa natt med lyktan liksom vore och lyste genom fönstret. En fäster sig ej vid det.

En ro i graven.

Viktor J. bott här i 15 år. Varit med Frä fall, när de grävde upp den gamla J. e gången. (När de giv ar med sig själva, lämna de ingen ro efter sig. De drar ar dem lächast och vitar sig.) Familjegenvar. Lönar sig ej att skilda den åt, som skola ligga i en säm. Makar skilda åt.

Kyrkostämman ska ha antecknat, var de ligger. Namnen låg Till höger om kyrkegrundarna i hörsel. Hon gavs en dör. Sedan blev det lugnt.

Hvart är invigt. De som drunkna få därför ro.

Och de ha befallt med redlighet med vittnes
och bevis, när de ligga på dödsbädden, ska
de efterlevande göra.

Människa och djur är ej detsamma.

Tattarkäring kunde visa personer, när
hon följde lite brännvin.

Traktens bok. De, som hade sådan, skulle
kunna läsa den både avigt och rätt.

5288

28

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVTrollen st. skogssnuran.

Man la' en brandfull med hörfrö,
när de barvade, längs rutan. Sedan kör-
de man hem direkt. Trollen skulle rädda
frön och sedan springa ^{med} Hvärsores äker.
Om selen var ur hästarna och lada-
gårdsdärrarna stängda, när trollen eller
skogssnuran kom fram, hade de ingen makt.

Blomsterspråk.

Lilje-konvaljokett = "Jag har älskat dig länge".

Förngren = olyckor.

Talesätt.

"Hålla öronen uppe för honom" = sträcka upp
honom.

"Piglippen" och "Brängagråten" = namn
på jordbitar i Långasjömråla, som vore
besvärliga att bruka.